

UMEÅ UNIVERSITET

Dnr FS 1.5-1833-21
Ert dnr Ju2021/03087

Justitiedepartementet

Europeiska kommissionens förslag till direktiv om konsumentkrediter

Den samhällsvetenskapliga fakulteten vid Umeå universitet har fått möjlighet att bereda Umeå universitets yttrande över Europeiska kommissionens förslag till direktiv om konsumentkrediter. Remissvaret baserar sig på ett underlag från juridiska institutionen. Underlaget har utarbetats av universitetslektor Ann-Sofie Henrikson.

Umeå universitet ställer sig i huvudsak positiv till Europeiska kommissionens förslag till direktiv om konsumentkrediter.

Den tekniska utveckling har i snabb takt förändrat utbudet och tillgängligheten av konsumentkrediter, vilket föranlett att konsumentkreditlagstiftningen inte omfattar vissa krediter och som inneburit att konsumentskyddet minskats eller helt satts ur spel. En översyn av konsumentkreditdirektivet är därför önskvärt för att upprätthålla ett starkt konsumentskydd.

Umeå universitet bedömer att konsumentskyddet stärks när tillämpningsområdet för direktivet utvidgas genom att undantag för vissa potentiellt skadliga produkter avskaffas. Likaså är det av vikt för konsumentskyddet att gräsrotsfinansieringstjänster inte lämnas oreglerade.

Umeå universitet noterar att direktivet innebär vissa skillnader i förhållande till gällande svenska regler, men lämnar inga kommentarer avseende detta nedan. Nedan lämnas några mer specifika synpunkter utifrån ett svenskt perspektiv på några specifika artiklar.

Synpunkter på förslag i utredningen

Ingresspunkt (17)

I ingresspunkt (17) anges att en leverantör av tjänster för lånebaserad gräsrotsfinansiering driver en plattform som är öppen för allmänheten. Vi ställer oss frågande till om denna begränsning till *allmänheten* öppnar en möjlighet att kringgå definitionen, genom att hävda

UMEÅ UNIVERSITET

Dnr FS 1.5-1833-21
Ert dnr Ju2021/03087

att det exempelvis bara är en avgränsad grupp finansiärer, exempelvis riskkapitalbolag, som erbjuds vara presumtiva långgivare.

Artikel 2 Tillämpningsområde

I artikel 2 p. 1 undantas artiklarna 24–25 från tillämpning på tjänster för lånebaserad gräsrotsfinansiering där dessa tjänster inte tillhandahålls av en kreditgivare eller kreditförmedlare. Undantaget framstår som motsägelsefullt då det i artikel 24 anges att artikeln omfattar leverantörer för tjänster för lånebaserad gräsrotsfinansiering.

Artikel 2 p. 2 (g) undantar kostnadsfria betalningsanstånd för en befintlig skuld, från direktivets tillämpning. Vi bedömer att detta undantag kan inbjuda till kreditarrangemang som kringgår konsumentskyddet. Exempelvis skulle undantaget kunna möjliggöra för konsumenten att initialt välja ett kostnadsfritt betalningsanstånd, exempelvis betalning mot faktura. Kreditgivare erbjuder inte sällan en möjlighet att enkelt omvandla en faktura till delbetalning. Det kan då ske utan att en kreditprövning görs eftersom en kreditprövning ska göras *innan* ett kreditavtal har ingåtts. I artikel 18 borde därför göras ett tillägg så att det krävs en föregående kreditprövning innan ett kostnadsfritt betalningsanstånd omvandlas till en kredit.

Artikel 7 Reklam för och marknadsföring av kreditavtal...

Önskvärt att direktivtexten innehöll ordet måttfull och att marknadsföring som inte är måttfull direkt kan bedömas vara otillbörlig i enlighet med artikel 5 p. 2 i direktiv 2005/29/EG om otillbörliga affärsmetoder.

Artiklarna 9–11 Krav på information

Artiklarna innehåller mycket omfattande krav på information som ska lämnas till konsumenten. Umeå universitet ställer sig något frågande till om all denna information verkligen stärker konsumentskyddet eller om den snarare får motsatt effekt. Lagstiftaren förväntar sig att konsumenten ska få kunskap motsvarande den lämnade informationen, men i själva verket kan informationen vara så omfattande att konsumenten inte förmår att ta den till sig. En vanlig missuppfattning bland konsumenter är också att konsumentkredit

UMEÅ UNIVERSITET

Dnr FS 1.5-1833-21
Ert dnr Ju2021/03087

avtal är standardiserade och det därför inte är möjligt att påverka avtalets innehåll, med följd att innehållet därför inte kontrolleras.

Artikel 14 Kopplingsförbehåll

I artikel 14 finns ett förbud mot att som förutsättning vid erbjudande eller försäljning av kreditavtal kräva att kredittagaren tecknar avtal om andra separata finansiella produkter eller sidotjänster. Kreditavtalet eller tjänsterna görs inte tillgängliga för kredittagaren separat utan endast tillsammans enligt artikel 3 (16). Att erbjuda sidotjänster som är *frivilliga* – vad som nu menas med det - är det dock tillåtet. Kreditgivarna kan också ställa krav på att kredittagaren öppnar ett betal- eller sparkonto såvida syftet är ett av de i p. 2 a-d angivna syftena t.ex. samla resurser för att erhålla krediten eller ställa ytterligare säkerhet för att återbetala krediten.

Undantagen från förbudet mot kopplingsförbehåll i artikel 14 p. 2 och 3 kan befaras försvaga konsumentskyddet. För det första ställer vi oss frågande till varför kredittagaren skulle vara tvungen att samla resurser på ett av kreditgivaren tillhandahållet konto för att erhålla krediten. Kreditens beviljande borde inte vara beroende av kredittagarens vilja att samla resurser på ett konto, utan ska avgöras av andra faktorer, se art. 18 om kreditprövning. Skulle konsumenten dessutom begå ett avtalsbrott avseende någon av de kopplade produkterna och kreditgivaren därigenom har rätt att säga upp krediten, innebär det att konsumenten försätts i en ekonomiskt svår situation.

Invändningar kan också göras mot översättningen av det som den engelska versionen av direktivet kallas för ”tying practices” vilket i den svenska versionen av förslaget till direktiv har översatts med kopplingsförbehåll. I svensk rätt avses med ett kopplingsförbehåll ett villkor som ger borgenären rätt att utnyttja en säkerhet som ställts i ett av parterna ingånget avtal även som säkerhet för andra fordringar eller förpliktelser som gäldenären kan ha på grund av andra avtal mellan borgenären och gäldenären. Sådana villkor är sedan införandet av 1977 års konsumentkreditlag helt utan verkan. I det nämnda direktivförslaget kan kreditgivarna kräva att kredittagaren öppnar ett betal- eller sparkonto i syfte att ställa ytterligare säkerhet för att återbetala krediten. Här kopplas den beviljade krediten ihop med ett annat sparkonto i syfte att det sistnämnda ska utgöra säkerhet för den förstnämnda krediten. Det finns vissa likheter mellan det kopplingsförbehåll som tidigare var omdiskuterat i svensk rätt och därför förlorade sin verkan och det som nu föreslås. Umeå universitet

UMEÅ UNIVERSITET

Dnr FS 1.5-1833-21
Ert dnr Ju2021/03087

anser därför att det vore ett steg i fel riktning att tillåta undantagen i art. 14 om syftet med direktivet är att stärka konsumentskyddet.

Artikel 16 Rådgivningstjänster

Det är bra att reglerna kring rådgivning preciseras så att konsumentskyddet stärks. Det är vidare bra att det uppställs krav på att strikt nödvändig information om konsumentens finansiella situation, preferenser och mål i samband med kreditavtalet inhämtas.

Däremot saknas ett uttryckligt krav på att en rekommendation om ett lämpligt kreditavtal eller tjänst för lånebaserad gräsrotsfinansiering ska innebära att konsumenten trots kreditåtagandet ska kunna ha tillräckligt med medel för en skälig levnadsnivå. För att uppnå syftet med ett starkare konsumentskydd mot överskuldsättning och ett högt och likvärdigt konsumentskydd i alla medlemsstater, krävs också att det framgår direkt av direktivet att en beräkning av skälig levnadsnivå ska sättas högre än ett motsvarande belopp för existensminimum. Även kreditens löptid måste enligt vår mening beaktas vid beräkningen. Gäldenärens betalningsförmåga blir mindre säker ju längre avbetalningstid ett kreditavtal har. En längre löptid för krediten kräver därför ett högre kvar-att-leva på belopp.

Artikel 17 Förbud mot försäljning av krediter

Artikelns innehåll är av central betydelse för att stärka konsumentskyddet. Ett inte ovanligt sätt att skuldsätta sig, särskilt bland unga, är att handla mot faktura. Riktad marknadsföring av krediter mot särskilt utsatta konsumenter, exempelvis personer som redan har betalningsanmärkningar, kan upplevas som mycket påträngande och riskera att locka till oöverlagda beslut.

Det förefaller dock oklart vad som ingår i begreppet försäljning i artikeln. Omfattas exempelvis följande direkt uppsökande erbjudande; En konsument handlar på nätet och väljer att betala mot faktura 30 dagar, men får från fakturautställaren, i omedelbar anslutning till köpet, utan att det efterfrågats även ett personligt erbjudande med post om att dela upp betalningen.

UMEÅ UNIVERSITET

Dnr FS 1.5-1833-21
Ert dnr Ju2021/03087

Artikel 18 Kreditprövning

Formuleringen är utförligare än beskrivningen i gällande direktiv, vilket är önskvärt ur ett konsumentskyddsperspektiv. För att minska risken för överskudsättning är krav på en utförlig kreditprövning innan kreditansökan beviljas av mycket central betydelse. Det skulle dock vara önskvärt med en förtydligande mening i stycke 1 vad avser konsumentens förutsättningar att uppfylla sina skyldigheter enligt kreditavtalet. Även om konsumenten ekonomiskt förmår att klara av att betala själva kreditåtagandet, måste det finnas ett så stort ekonomiskt överskott att konsumenten tillförsäkras en skälig levnadsnivå, beräknat utifrån den enskildes försörjningsskyldighet och egna behov.

För rättstillämpningen är det av största vikt att ett sådant krav framgår direkt av direktivet eller nationell lag, och inte som idag i svensk rätt, i icke bindande råd. Det är inte heller ur konkurrenssynpunkt acceptabelt att vissa kreditgivare beviljar krediter så snart kvar-att-leva-på -kalkylen visar ett överskott. Ett sådant tillvägagångssätt snedvrider inte bara konkurrensen, utan äventyrar också systemstabiliteten.

Artikel 31 Räntetak

Umeå universitet ställer sig positiv till att låta ett ränte- och kostnadstak enligt huvudregeln omfatta samtliga krediter. Däremot krävs en noggrann avvägning nationellt vilken nivå som det nationella räntetaket ska ha. Vidare krävs en omfattande tillsyn så att bestämmelserna efterlevs.

För fullständig harmonisering och ett likvärdigt konsumentskydd skulle det vara önskvärt, om det direkt av direktivtexten framgår vilken rättsföljd en överträdelse av bestämmelsen får, och att den valda rättsföljden är så avskräckande att efterlevnaden blir hög. På så vis skulle även behovet av tillsyn för att garantera efterlevnaden minska.

Artikel 32 Uppföranderegler vid tillhandahållande av konsumentkrediter

De krav på uppförande som uppställs är väl avvägda, men lämnar utrymme för tolkning. För att bedöma om kraven efterlevs krävs, också en omfattande tillsyn med därtill hörande administration. För att

UMEÅ UNIVERSITET

Dnr FS 1.5-1833-21
Ert dnr Ju2021/03087

uppnå fullständig harmonisering och ett likvärdigt konsumentskydd skulle det vara önskvärt med en sanktion i form av ett återkallat tillstånd direkt kopplat till en överträdelse.

Artikel 39 Överlåtelse av rättigheter

Vi noterar att artikeln, som den är formulerad inte är begränsad till att enbart omfatta enkla skuldebrev.

Beslut i ärendet har fattats av professor Ruth Mannelqvist, den Samhällsvetenskapliga fakultetens dekan, efter föredragning av fakultetssamordnare Åsa P Isaksson.

För den Samhällsvetenskapliga fakulteten

Ruth Mannelqvist
Dekan

Åsa P Isaksson